

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

1948 – ה'לם הקרב בסיפורת ובשירה ישראלית - 17907

תאריך עדכון אחרון 21-10-2015

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: ספרות עברית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר תמר הס

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: Tamar.hess@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ה' 12:15-13:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

קרבות 1948 חוללו שינויים הרי גורל בחיי תושבי הארץ. האירועים הקשים שחוו המשתתפים בקרבות והעדים להם הותירו את חותמם בתרבות הישראלית עד היום. הם נוכחים בכתיבה הספרותית של בני הדור, תוך כדי המלחמה, מאז ועד היום. בשיעור זה נקרא תיאורים ספרותיים של הקרבות ונבחן כיצד התמודד המבצע הספרותי העברי עם האירועים האלימים. נקרא טקסטים שכתבו לוחמים ולוחמות, וכאלו שכתבו העדים להם. נבחן את השינויים שהתחוללו בתיאור האירועים וביחס הספרותי אליהם לאורך השנים. הדיון יערך לאור עיון בספרות היסטורית על התקופה (מוריס, גלבר ואחרים), בדגמים תיאורטיים על אודות כתיבה וטראומה (קארות', פלמן ולאוב, לה קפרה) ובתיאורים הביקורתיים המרכזיים של הספרות הישראלית על-אודות 1948 (דן מירון, חנן חבר ואחרים). נתמקד בספריהם של יורם קניוק, נתיבה בן יהודה ותומר גרדי.

מטרות הקורס:

בחינת השינויים שהתחוללו בתיאורי קרבות 1948 בכתבים עבריים מאז המלחמה ועד היום; נבין כיצד התנסחו הלם הקרב והטראומה בספרות הישראלית; נרכוש היכרות בסיסית עם תיאוריות של טראומה בנות ימינו.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

לזהות מאפיינים מרכזיים בייצוג קרבות 1948 בספרות הישראלית ולתאר את השינויים שחלו בהם מאז 1948 ועד היום; להתמצא במושגי יסוד בתיאוריות בנות ימינו של טראומה וביחסים בין טראומה לכתיבה.

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: סמינר. דיון. נדרשת קריאה רצופה, הגשת תגובות במערכת המודל מדי שבוע, והשתתפות פעילה.

כל משתתפת/ת בסמינר תיקח על עצמה את הנחיית הדיון בשיעור אחד במהלך הסמסטר. ניתן לעבוד בזוגות ואף בשלשות. ההכנה ובניית נושאי הדיון יתבצעו בשיתוף המרצה. הציון בסמינר ינתן על סמך ההשתתפות במהלך הסמסטר, בשיעורים ובדיון במודל, ועל סמך רמת ההכנה לשיעור שתנחו. ניתן להגיש בנוסף עבודה כתובה בסוף הסמסטר. המבקשות להגיש עבודה כתובה יתאמו עם המרצה את נושא העבודה עד לתאריך 1.12.2015. העבודה תוגש עד השיעור האחרון (18.1.2015, י' בשבט תשע"ו).

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

סדר הדיון עשוי להשתנות וכן חומרי הקריאה בהתאם להתפתחות הדיון ונטיות לבם של המשתתפים בו.

1. זכרון המלחמה: עוז, עמיחי, גורי. (לקריאה נוספת: חנן חבר (עורך) אל תגידו בגת: הנכבה הפלסטינית בשירה העברית 1948-1958, אסופת שירים ומבוא, סדק, תל-אביב 2010 (2012)
2. רקע היסטורי (בני מוריס, יואב גלבר, מרדכי בר-און, עמנואל סיון)
- לקריאה: גלבר 11-82; 281-310; מוריס 15-52; סיון, 11-26
3. ס. יזהר - "חרבת חזעה"
4. משה שמיר, במו ידיו
5. טראומה: מאמרי יסוד - קאת' קארות'
6. מאמרי יסוד בהגות תרבותית על טראומה (המשך, פלמן ולאוב, לה-קפרה)
7. קניוק: עיטים (הסיפור)
8. קניוק: תש"ח (קריאה נוספת אפשרית: היהודי האחרון)
9. המשך קניוק (קריאה נוספת: זונטג: הערות על קאמפ)
10. נתיבה בן-יהודה
11. נתיבה בן-יהודה
12. תומר גרדי
13. תומר גרדי
14. סיכום

חומר חובה לקריאה:

מקורות ראשוניים:

- ס. יזהר, "חרבת חזעה" (בכל מהדורה)
 משה שמיר, במו ידיו: פרקי אליק, תל-אביב: עם עובד, 1951.
 יורם קניוק, "עיטים", בתוך: לילה על החוף עם טרנזיסטור, תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, 1979
 (או מהדורה אחרת)
 יורם קניוק, תש"ח, תל-אביב: ידיעות אחרונות, ספרי חמד, 2010
 נתיבה בן יהודה, בין הספירות: 1948, ירושלים: כתר, 1981
 תומר גרדי, אבן, נייר תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, 2011.

רקע היסטורי:

- נתנאל לורך, קורות מלחמת העצמאות, גבעתיים: מסדה, 1989.
 בני מוריס, 1948 - תולדות המלחמה הערבית הישראלית הראשונה, תל-אביב: עם עובד, 2010 (יש
 קישור בספריית הר הצופים לעותק דיגיטלי בספריית כותר)
 יואב גלבר - קוממיות ונכבה, אור יהודה: הוצאת דביר, 2004.
 מרדכי בר-און, "יחסי כוחות במציאות קרבית ומיתוס 'דוד מול גולית' במלחמת העצמאות", ישראל 20,
 2012, עמ' 107-152. קישור למאמר
 עמנואל סיון, דור תש"ח: מיתוס, דיוקן, זכרון, תל-אביב: מערכות, 1991.
 עדי אופיר (עורך) חמישים לארבעים ושמונה: מומנטים ביקורתיים בתולדות מדינת ישראל, תיאוריה
 וביקורת 12-13, 1999.
 ליאור ליבמן, הלם המדינה: ייצוגי הקיבוץ בישראל - 1948-1954 (עבודת דוקטור, 2014).
 רקע תיאורטי:
 שושנה פלמן ודורי לאוב, עדות: משבר העדים בספרות, בפסיכואנליזה ובהיסטוריה, רסלינג, 2008.
 דומיניק לה קפרה, לכתוב היסטוריה לכתוב טראומה, תל-אביב, רסלינג 2001.
 Cathy Caruth, *Unclaimed Experience: Trauma, Narrative and History*, Baltimore:
 Johns Hopkins University Press, 1996.

חומר לקריאה נוספת:

לקריאה נוספת:

חברים מספרים על ג'ימי / הביאו לדפוס ההורים, תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, 1952.
גוילי אש, ילקוט כולל עזבונם הספרותי-אמנותי של הבנים שנפלו במלחמת הקוממיות לישראל, ליקוט וערך: ראובן אבינועם, משרד הביטחון, 1953.
אורי אבנרי, בשדות פלשת 1948, יומן קרבי, תל-אביב: טברסקי, 1953.
חיים גורי, עד עלות השחר, תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, תש"י (מהדורה מחודשת בשנת 2000).
יהודית הנדל, אנשים אחרים הם, מרחביה, ספרית פועלים, 1950.
עמליה כהנא-כרמון, בכפיפה אחת, מרחביה, ספרית פועלים, 1966.
אנטון שמאס, ערבסקות, תל-אביב: עם עובד: 1986.
ז'ק דרידה, מחלת ארכיב: הדפסה, רושם רישום פרוידיאניים, רסלינג, 2006.
דן מירון, מול האח השותק, עיונים בשירת מלחמת העצמאות, ירושלים: האוניברסיטה הפתוחה 1992.
חנן חבר, פתאום, מראה המלחמה, תל-אביב: הקיבוץ המאוחד, 2001.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 30 %
השתתפות 30 %
הגשת עבודה 10 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 30 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: